

Jan Decleir na de dood van zijn twee zussen: 'Mijn schilderwerk is stilgevallen, dat is een rare bijwerking van het rouwen'

Jan Decleir: 'Ja, ik heb last van zenuwen. Ik ben zelfs zenuwachtig voor het applaus. Maar mensen hebben mij bijgebracht dat je een publiek dat moet gunnen.'

Beeld stephan vanfleteren

Het noodlot was dit jaar niet mals voor Jan Decleir (76): hij verloor twee zussen en een reeks vrienden. Maar de titaan van film en theater laat zich niet kisten, en kruipt weldra in de huid van een tragische graaf én van een moordenaar. 'Doorzetten, dat zit in de familie.'

TOM PARDOEN 17 september 2022, 03:00

De voorbije maanden heeft Jan Decleir zich enigszins op de vlakte gehouden, maar daar komt volgende zaterdag met een luide klarenstoot verandering in wanneer *Egmont* in première gaat. Met tekst en muziek brengen Decleir en Roy Aernouts een warm maar kritisch eresaluut aan graaf Lamoraal van Egmont, vertrouweling van Keizer Karel en daarna van diens zoon Filips, toen die de plak zwaaiden in onze contreien. Wanneer deze Filips – notoir bureaucraat, oorlogsstoker en pilaarbijter – er bij Egmont op aandrong om duizenden calvinisten en lutheranen over de kling te jagen, sloeg Egmont dat bevel in de wind: hij moest het bekopen met zijn leven.

De onthoofding van de populaire Egmont beroerde het volk en was het startschot van de noodlottige Tachtigjarige Oorlog, het einde van een periode van voorspoed en stabiliteit. Egmont groeide uit tot een symbool van gematigdheid en tolerantie, in woelige en polariserende tijden. Zijn verhaal zal herkenbaar zijn voor wie de binnenlandse en geopolitieke cakewalk van vandaag met lede ogen gadeslaat. Thema's als vrijheid van meningsuiting en godsdienst maken de voorstelling urgent.

Met *Egmont* zet Decleir een punt achter een moeilijke periode. In het voorjaar moest hij in krap twee weken tijd afscheid nemen van twee van zijn drie zussen, Reinhilde en Mia. Kort daarna stierven Henny Vrienten en Remco Campert, hem ook dierbaar. Eind 2021 had Decleirs hartsvriend Ysbrant van Wijngaarden al het tijdelijke voor het eeuwige ingeruild. Zo'n annus horribilis kan niet zonder gevolg blijven: "Op den duur konden we geen levende mensen meer vertrouwen."

Enigszins levend schuif ik aan in de keuken van Decleir en zijn geliefde, Brechtje Louwaard, die tekende voor de tekst van *Egmont*.

Voor altijd afscheid nemen is sowieso surreëel. Als het zo vaak en zo kort na elkaar gebeurt, lijkt het alsof het lot u in het gezicht uitlacht.

“Er zit natuurlijk wel een zekere logica in: ik ben 76 en ik heb veel vrienden die ouder zijn dan ik. Een statisticus zou me wellicht toefluisteren: ‘Gij moogt nog van geluk spreken, jongen.’(lacht)

“Dat de meisjes eerst zijn gegaan, druist wel in tegen de gebruikelijke gang van zaken. Het is toch uitdrukkelijk de bedoeling dat wij mannen eerst gaan, omdat we er traditioneel ruiger tegenaan gaan. Maar ook langs vaderskant zijn de meisjes eerst vertrokken: de Decleirs zijn op dit vlak blijkbaar atypisch.”

Bent u goed in rouwen?

“Ik ben erin getraind, laten we het zo zeggen, maar daarom ben ik er nog niet goed in. Ik kan er enorm van genieten om een potje te huilen, maar het lukt me te weinig. Er is fantastische poëzie geschreven over de dood en filosofen onderrichten ons hoe ermee om te gaan, maar dat neemt niet weg dat ik het een beroerde klote-uitvinding vind, de dood.”

“Het verscheiden van mijn zusjes houdt me nog altijd bezig, ook al kon ik het van ver zien komen en wist ik dat het onafwendbaar was. Reinhilde heeft lang geloofd dat ze het zou kunnen keren. Bij mijn andere zus, Mia, wisten we al een jaar dat het einde naderde.”

Die zus leefde in Amsterdam een anoniemer leven dan u en Reinhilde.

(fel) “Ze stond niet op de scène, maar dat betekent niet dat ze op de achtergrond bleef. Mia stond aan het hoofd van het kostuumatelier van de Academie voor Theater en Dans. (stil) Op haar paspoort stond Maria, maar we zeiden altijd Mia. Ik kom nog vaak mensen tegen die haar gekend hebben in de toneelschool en die zeggen dat je bij Mia niet zomaar wat kon aanmodderen. Dat ze veeleisend was en dat ze stond op orde en dat je moest weten waar je over sprak.

“Na de begrafenis van mijn zussen zijn we naar lucht gaan happen op Terschelling. Toen stierf Henny. Eind vorig jaar was onze vriend Ysbrant, die hierboven woonde, al gestorven. Je vertrouwen dat het allemaal goed komt, brokkelt af. Kort na Henny is Remco dan gestorven. Allemaal, knal, achter elkaar. Op den duur leek het alsof we geen levende mensen meer konden vertrouwen.”

Uw dochter Sofie zei over het afscheid van haar tante Reinhilde: ‘Ik heb nog nooit iemand zo naar de dood zien verlangen als zij.’

“Reinhilde heeft op een gegeven moment heel duidelijk gezegd dat ze, wat de artsen ook zouden vertellen, eruit zou stappen als het voor haar niet meer ging. Zoals we dat zo vaak hebben gezien om ons heen, is ze toch tot het uiterste gegaan. Een keer heeft een arts haar duidelijk, zoals alleen die mensen dat kunnen, zonder liegen of emotie verteld waar het op stond. Dat pikte ze niet, die mens is op het matje geroepen. (lacht) Hoe Reinhilde kun je zijn?”

'In een sombere bui denk ik soms: 'wat is dit voor een tijd?' Maar dan weer denk ik: 'we leven in de meest vreedzame tijd die er ooit is geweest.'

Beeld Stephan Vanfleteren

Hoe zult u zich uw twee zussen herinneren?

"Het is bijna exemplarisch dat ze zo kort na elkaar zijn gestorven, want hun einde was heel verschillend. Mijn oudste zus leek een en al rust, mildheid en aandacht voor haar omgeving. We hebben nog veel gelachen samen, al was er veel verdriet. Reinhilde was boos, ze revolteerde. Voor ze aan het bed gekluisterd was, was ze altijd omringd geweest door veel mensen. Toen ze ziek werd, was dat ineens gedaan. Dat was moeilijk voor haar. Dat begreep ik ook."

Had ze die boosheid als kind al in zich?

"Ja en nee. Ze was de jongste. Mijn zus Gerda, de enige die nog leeft, is vier jaar ouder dan Reinhilde. Plots kreeg ze een levende pop cadeau, in een gezin waar niet veel geld was voor poppen. Wij, haar broers en zussen, hebben Reinhilde in de boter gebakken, we hebben haar overspoeld met liefde."

"De kleine Reinhilde wist heel goed wat je moet doen om je zin te krijgen. Ik vind het fantastisch dat zoveel mensen van mijn zusje hielden, al heb ik haar ook niet altijd herkend in wat sommigen na haar dood over haar vertelden. Niet dat die mensen liegen, maar ze hebben een ander verhaal dan het mijne. Mijn zus Gerda heeft een prachtige toespraak gehouden op de uitvaartplechtigheid, in intieme kring. Die kwam heerlijk dicht bij hoe ik me onze geschiedenis en die van Reinhilde wil herinneren. Beter dan Gerda kan ik het niet vertellen."

Ik sprak uw zus kort voor ze stierf. Ze praatte toen met veel bewondering over u en uw broer Dirk.

“Soms, soms niet.” (*lacht*)

Ze noemde u een gangmaker, een je-m'en-foutist van het zuiverste water.

“Als ik aan mezelf denk, denk ik niet aan een je-m'en-foutist. Ik verdenk mijn zusje ervan dat ze daar iets heel anders onder verstond dan ik. Ik vind het allemaal ... niet zo leuk.”

Zullen we het over *Egmont* hebben?

“Ja, dat mag.”

Egmont is een historisch figuur, maar ook een embleem, omdat hij zijn hang naar tolerantie betaald heeft met zijn vrijheid en – uitiem – zijn leven.

“Wanneer het stuk begint, zit Egmont opgesloten in zijn kale kerker, hij vraagt zich af hoe het zover is kunnen komen. Hij zat gevangen in Gent, pas twee dagen voor zijn onthoofding is hij naar Brussel gebracht. Te voet, met een paar honderd soldaten rond hem, om het spektakel nog meer gravitas te geven.

“In de vorm van flashbacks voert Egmont drie gesprekken. Met Margaretha van Parma, Willem de Zwijger en Alva. Ik neem die drie rollen op mij, Roy speelt Egmont. We kruipen niet als methodactors in de personages, bij dit soort spektakel zou je jezelf vastrijden: we echoën hun woorden en formuleren bedenkingen. Naast vertelling is Egmont ook concert. Alain Craens heeft de muziek die Beethoven componeerde bij het stuk van Goethe over Egmont omgeschreven voor een ensemble van blazers en strijkers, en een koor.”

Het verhaal van Egmont bewoog u als scholier al tot tranen toe.

“In het vijfde jaar op het Sint-Michielscollege in Brasschaat kregen wij les van een bijzondere man. Wij noemden hem ‘den blekken Tarzan’, in die tijd hadden alle leraren bijnamen. (*met indringende, krassende, nasale stem*) ‘Niewaaaaar, Decleeeeiir?’ In die tijd bestonden nog lijfstraffen. Er werd met bordenvegers gegooid en met de stok geslagen. Om je te doen schrikken, maar soms was het goed raak – knal op de vingers. Als je je had misdragen, moest je op de knieën in een emmer gaan zitten. Met een stapel boeken in je handen, voor een optimaal effect. Ik vind onderwijs fantastisch, ik ben soms jaloers op de kinderen van nu, maar toen waren er rare dingen aan de hand. In sommige klassen, in sommige scholen (*somber*) ... Ik weet het niet.

“*Den blekken Tarzan* vertelde veel verhalen, maar Egmont is blijven hangen. Misschien vertelde hij het heel goed, misschien ging het over hemzelf. Later ontdekte ik dat Goethe er iets mee gedaan heeft, en Beethoven. Elke keer werd ik weer naar de klas van den Tarzan geslingerd. Maar het heeft natuurlijk met de inhoud te maken. Het gaat over een historisch moment, dat me zelfs vandaag nog kan emotioneren. Men heeft toen de kans laten liggen om tot een eengemaakt en eendrachtig Europa te komen, in de plaats daarvan hebben we elkaar bevochten en zijn we hopeloos verdeeld geraakt. Ik wou dat ik

erbij was geweest, en de gebeurtenissen in een bepaalde richting had kunnen duwen. (lacht)

“Ik trek het me heel erg aan dat de Zeventien Provinciën – die zich uitstrekten van Frans-Vlaanderen tot Groningen – vandaag niet voortbestaan, dat is van een ongelooflijke armoede. Later hebben we de Nederlanders nóg ’s buiten geschopt, bij dat stom revolutietje van 1830, op initiatief van een paar omhooggefallen bourgeois. Een stommiteit.”

Een eerste evidente link met vandaag: de Europese solidariteit wordt weer op de proef gesteld, van buitenaf én binnenuit. En ook binnen onze eigen landsgrenzen lijken harmonie en samenwerken een illusie.

“Ja, er zijn mensen die ons land willen splitsen, maar ik ben het helemaal eens met Wannes Van de Velde: ik wil leven in een land waar de Gilles van Binche om het jaar uitgaan. En dat mag iets kosten.” (lacht)

De tijdgeest is anders: het narcisme van het kleinste verschil regeert.

“Dat zegt Egmont ook in het stuk: ‘Als dit doorgaat, is straks iedereen baas van zijn eigen zielige vierkante meter, en dat wil ik niet meemaken.’ Dat is een sentiment dat ik deel. Iedereen plooit zich terug in de eigen tuin.”

'Ik word niet graag een monument genoemd. Een monument is een hinderpaal, iets waar je omheen moet. Ik ben benaderbaar.'

Beeld Stephan Vanfleteren

De voorstelling werpt naar men zegt nog meer licht op onze tijd. Hoe?

Brechtje Louwaard: “Als Jan, Roy en ik aan deze tafel door de tekst lopen, zien we parallellen met Oekraïne. Niet veel later denk je: ‘Helemaal Eerste Wereldoorlog. Of: Palestina.’ Maar we hoeden ons voor betutteling. We gaan Filips II bijvoorbeeld niet opzichtig met Vladimir Poetin vergelijken.”

Decleir: “Met dat soort stuntwerk moet je opletten.” *(lacht)*

Louwaard: “We noemen niets bij naam, projecteren geen beelden van vandaag. Door bepaalde metaforen en replieken vetter in de verf te zetten, worden de parallellen vanzelf duidelijk. Hopen we.”

Decleir: “De goede verstaander haalt de gelijkenissen er zo uit. Ik stel me bijvoorbeeld voor dat er een generatie is die denkt dat fake news een uitvinding is van acht jaar geleden: niets is minder waar.”

Louwaard: “We zitten met dit stuk precies op een brandpunt van de geschiedenis, het verhaal speelt zich af in de maanden, dagen en uren voor het tachtig jaar oorlog wordt. Dat is het moment waarop alles nog kan keren. Dat maakt het ook wel spannend, alhoewel we de afloop natuurlijk kennen. En waar je altijd weer op uitkomt: er is geen begin of einde aan dat soort dingen. We spreken over ’14-’18 en ’40-’45, alsof het afgeleide periodes zijn, maar de wortels van de Tweede Wereldoorlog liggen al in de Eerste Wereldoorlog, of nog veel vroeger. En dan komen we automatisch bij de conclusie van *Egmont*: het houdt nooit op. Wij leven nog altijd met de gevolgen van wat toen gebeurd is. Er is altijd een eerder begin en een later einde, ergens daartussen bevinden wij ons.”

Mijnheer Decleir, de naam Poetin is – dat is onvermijdelijk – gevallen: maakt u zich zorgen over wat zich ginds afspeelt, of kan het u allemaal niet bommen?

“Als ik weer ’s overvallen word door een sombere bui, denk ik ook: wat is dit voor een tijd? Maar dan weer denk ik: dit is niks. Eigenlijk leven wij in de vreedzaamste tijd die er ooit geweest is. Als ik het boek van Michael Pye over de Gouden Eeuw van Antwerpen lees, ben ik geneigd dat te geloven.” *(lacht)*

Louwaard: “Je kunt dat zeggen, wat jij zegt, Jan: we leven in een relatief veilige tijd. Maar het klimaatprobleem werpt toch een kolossale schaduw over deze tijd.”

Decleir: “En dan zijn er mensen, zogezegd wijze mensen, van wie sommigen zelfs politieke partijen leiden, die roepen dat dat ook niet de eerste keer is. Men zou dat lichtzinnig kunnen noemen.

“En wat we nu voorhebben met die Poetin ... Brechtje en ik, wij zijn naast ongelooflijk knap ook heel verstandig. Wij waren in Sint-Petersburg toen Poetin in het zadel werd gehesen: hij was toen nog een ogenschijnlijk verlegen en onbeduidend heertje, maar wij vertrouwden het zaakje niet. Toen we dat vertelden aan het meisje dat ons gidste door

de stad en de musea, gaf zij hem het voordeel van de twijfel. Ik had zo graag gehad dat ze gelijk had gekregen.”

Ik onthoud dat u zich hoedt voor een-op-eenvergelijkingen, maar naast hun machtshonger hebben Poetin en Filips II ook gemeen dat ze ervan overtuigd lijken dat ze een historische opdracht vervullen.

“Dat is zeker zo. Filips was roomser dan de paus, maar de helft van de tijd was hij in oorlog, soms ook met Rome. Hij hief uitzinnige belastingen om die oorlogen te kunnen betalen. Misschien was Filips gewoon een gestoord baasje. Als je dan weet dat net voor zijn tijd humanisten als Erasmus en Thomas More heel zinnige dingen schreven over geloof, vrijheid en vrede, vraag ik me af: waar was die man mee bezig? Ik kom toch altijd terecht bij: macht. Er moet iets enorm verleidelijk zijn aan macht. Geld is leuk, maar macht kennelijk nog leuker.”

Louwaard: “Er is een fragment dat ik graag uit het stuk wil halen – het moet altijd korter – maar dat jij er elke keer weer in stopt.”

Wie beslist dan finaal?

Louwaard: “Wie denkt u? (*bladert door stapeltje papier*) Hier, een stukje monoloog van Margaretha van Parma. (*overhandigt Decleir een blad papier*) Ik ben benieuwd of het de première haalt.”

Decleir: (*leest*) “Ah nee, ja, dat kan er onmogelijk uit. (*draagt voor*) “Ik krijg geen lucht, Lamoraal, ik krijg geen lucht.’ In de lange stilte die volgt, komt een frisse avondbries opzetten. En dan zegt ze: ‘Ik moet aftreden. Ik had nooit gedacht dat het mij zoveel verdriet zou doen. Het is veel moeilijker dan je denkt. Het doet pijn. Dag in dag uit ligt het lot van duizenden mensen in je handen. Als je eenmaal gewend bent om te heersen, daal je neer van de troon, zoals in een graf. Zo is het.’ (*legt blad neer*)

“Margaretha beklaagt zichzelf omdat ze haar macht moet afstaan, ze treurt. Mijn zusje, van wie ik zielsveel hou, en die ik zo bewonder om alles wat ze gedaan heeft, schepte daar ook plezier in. (*lacht*) Ik kan mij voorstellen dat het aantrekkelijk is om macht uit te oefenen, maar ik zet me ertegen af. Al kan ik het ook begrijpen als iemand er pragmatisch naar kijkt. Zo heb ik bijvoorbeeld meneer De Wever ooit horen zeggen – of heb ik het gelezen: ‘Als je iets wil veranderen, moet het via de macht gebeuren.’ De Wever herkent die repliek van Margaretha wellicht. Hij zal die misschien nog wel aan den lijve ondervinden.”

Uw vader was ooit schepen in Brasschaat, voor de Volksunie: hij deelde een politieke stamboom met Bart De Wever (N-VA). Hebt u ooit gedacht: ik wil doen wat vader doet?

(*kordaat*) “Nee, nee, nee. Ik was natuurlijk wel een enorme fan van mijn vader, ik heb als kind veel Vlaamse leeuwtjes geschilderd en uitgezaagd. Ik had beter meer boeken gelezen – dat deed ik soms ook wel. Ik weet niet in hoeverre mijn vader nu zou meepraten met De Wever. Er zit iets heel contradictorisch in zijn geschiedenis. Hij was lid van het gebroken geweer. Voor mij was hij de allerliefste man die je je kunt voorstellen.”

Waar u op doelt: hij was ook ooit lid van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV).

“Ik krijg dat niet aaneengeknoopt. Hij heeft geen misdaden begaan, maar hij is wel veroordeeld. Dat is een stukje geschiedenis waar nog veel boeken over geschreven moeten worden. En dan moeten die verfilmd worden, zodat ik daarin kan

meespelen. (*denkt na*) Vader was een man ter linkerzijde, een Schiltz-man zoals al eens gemakkelijk gezegd wordt. Ik weet niet of mijn vader in de smaak zou vallen bij de aanhang van De Wever.”

U hebt een paar keer aan de zijde van burgemeester De Wever gestaan, als - goedheiligman.

“Ik heb hem een keer of vier de hand gedrukt.”

Hoe oordeelt u over zijn werk als burgemeester, als ingezetene van de stad, en als partijvoorzitter?

(*blaast*) “Wat moet ik daar over zeggen? Het is al zo vaak gezegd door zovelen: hij verenigt niet. Er is íéts in hem – ik weet niet wat, een domme mens is hij niet – waardoor hij daar de zin niet van inziet. Misschien is hij bang ... Ik weet het niet. In Egmont gaat het daar ook over. Die was niet bang. En zie waar het toe geleid heeft. Egmont gaat natuurlijk ook over vrijheid. En de angst voor vrijheid. Alva zegt, bijvoorbeeld: ‘In handen van de massa is vrijheid gevaarlijk.’”

Er is nog een andere N-VA’er die in de contramine is met kunstenaars: Jan Jambon, minister van Cultuur.

“Dat is natuurlijk iets ... eigenaardigs. Als ik aan een tractor wil sleutelen, moet ik een diploma van garagist halen. Maar in de politiek moet je kennelijk weinig of niks van cultuur weten om minister van Cultuur te worden. Dat voelde als een slag in het gezicht: onze sector is het zelfs niet waard om een volwaardig minister te krijgen, we hebben iemand gekregen die ons erbij neemt, als een bijbaantje. Het zal misschien wel waar zijn dat er soms gehakt moet worden, om tal van redenen, maar dan wil je wel iemand die voor je opkomt, niet iemand die je onder de duim wil krijgen.”

'Mijn schilderwerk is stilgevallen, dat is een rare bijwerking van het rouwen. Ik had een mooi nieuw atelier gemaakt, achteraan in de tuin. Dat is helemaal onderkomen.'

Beeld Stephan Vanfleteren

Tijdens de lockdown is ook gebleken dat cultuur niet op de eerste plaats kwam voor de Vlaamse regering. Was dat een periode van ontreddering?

(wuijt) "Helaas had het beleid, zoals we allemaal weten, beter gekund. Toch heeft onze sector zich geroerd, en niet zonder resultaat. Maar voor ons persoonlijk viel het mee. Dit is ons huis, en dat onze tuin: je ziet het einde er niet van. Hier hebben wij, zagezegd, opgesloten gezeten. Veel mensen hadden het veel moeilijker dan wij.

"Al houd ik er natuurlijk niet van om niet bezig te zijn. Mijn kleine zusje hield er ook van om bezig te blijven. Net zoals de oudste: zij is tijdens de lockdowns steeds meer gaan schilderen. Ze was regentes snit en naad, ik zag haar als jong meisje altijd van die prachtige, vliegensvlugge schetsen van dames met een deux-pièces maken. Ze vond het raar als ik haar zei dat ze dat schilderen moest najagen, maar na haar pensioen heeft ze dat toch gedaan. Ze is naar een school gegaan en werd daar enorm bewonderd voor de ernst waarmee ze dat deed. Daar zit toch ergens een familietrekje: Reinhilde had dat ook: als je aan iets begint, zet je door."

Uw werklust is herculisch. Naast *Egmont* herneemt u binnenkort *Landru*, over de Franse seriemoordenaar Henri-Désiré Landru (1869-1922). Deze zomer heeft u uw scènes voor *Wil* ingeblikt, de verfilming van de roman van Jeroen Olyslaegers. In december verschijnt de derde film over de familie Claus.

“Ja, maar – ik corrigeer mezelf nu – ik heb ook geleerd dat ik het wel kan, niks doen. Mijn schilderwerk is stilgevallen, dat is een rare bijwerking van het rouwen. Ik had een mooi nieuw atelier gemaakt, achteraan in de tuin. Dat is helemaal onderkomen, de penselen staan roerloos en verhard in uitgedroogde potjes, het is van een ongeziene tristesse. De start van mijn jonge leven was niet fantastisch, er waren nogal wat mensen die vonden dat ze er vroegtijdig vanonder moesten muizen, waarmee ik niet suggereer dat ze ervoor gekozen hebben. Toppunt van dat malheur was de dood van mijn broer Dirk.

“Die somberte is teruggekomen met het verscheiden van mijn zusjes en de vrienden, het afgelopen jaar. Ik ben langzaam aan het terugkrabbelen, ik werk een beetje op papier. Maar ik ben een prutser. De echte schilder woonde hierboven. (stilte) Brechtje en ik zaten daar elke dag, we praatten veel – over banaliteiten maar ook over kunst. Hij zat altijd aan het raam. Als ik in de tuin sta, zie ik hem soms zitten. Dan denk ik: ‘Jan, ga maar snel een pintje drinken, dit is niet goed.’ (lacht) Het is al snel niet meer mooi als je je daarin laat gaan.”

Iets anders, om af te ronden: waarom weigert u eigenlijk pertinent om ‘een monument’ genoemd te worden?

“Ik kan dat niet weigeren, want je noemt jezelf niets. Een monument is een hinderpaal, iets waar je omheen moet. Ik ben benaderbaar.”

Welk ander superlatief doet iemand met uw staat van dienst recht aan?

“‘Inzetbare kracht’ vind ik al heel wat. (grinnikt) Ik vond het altijd prettig dat Dwarskijker Rudy Vandendaele ‘de grootste’ in *Humo* altijd heel wijs corrigeerde tot ‘een van onze betere.’ Dat vind ik aangenamer, het klopt ook.”

Maar niemand is zo universeel herkenbaar als u, de reikwijdte van uw rollen is intergalactisch: u hebt koningen, huurmoordenaars en deurwaarders gespeeld, mijn kinderen kennen u als Sinterklaas.

“Sinterklaas, dat ben ik niet, dat is Sinterklaas. Het is een relatief gemakkelijke rol. Herman Teirlinck, die ik zo bewonder, zei soms over Hamlet: ‘Hamlet is er al. Je moet die uit de lucht plukken.’ Met Sinterklaas ligt het anders. Dat is makkelijker: als je een pruik opzet, een baard opplakt en jezelf in een kazuifel hijst, ben je Sinterklaas.”

Bent u nog weleens zenuwachtig als u een publiek tegemoetreedt, al dan niet in kazuifel?

“Ja. Ik ben zelfs zenuwachtig voor het applaus. Mensen hebben mij bijgebracht dat je een publiek dat moet gunnen. Ik ben zelf ook vaak publiek. En als ik iets echt fantastisch vind, is het heerlijk om uit de bol te gaan. Maar het probleem is: ‘Wat als je het niet goed hebt gevonden?’ Ik voel dan de aanvechting om te blijven zitten, dat kenbaar te maken, maar uit beleefdheid doe ik dat niet. Ken je dat gevoel?”

Ik weet dat u jaloers bent op het applaus dat muzikanten krijgen, omdat het zo veel overweldigender is dan het applaus na een toneelopvoering.

“Dat is ook zo, ik heb geen idee hoe dat komt. Wij zijn naar Cecilia Bartoli gaan kijken, in Berlijn. Die dame vrijt met haar publiek. Als ze nog maar een been op de scène zet, worden de mensen gek, nog voor ze een noot heeft gezongen. En ik deed mee: applaudisseren en roepen. Enfin, roepen niet zozeer. Of maar een klein beetje. Maar applaudisseren gaat me beter af dan applaus in ontvangst nemen.”

Première *Egmont* op 24/9 in 30CC, Leuven. Daarna op tournee. *Landru* op tournee van 26/11 t.e.m. 11/3. www.isolisti.be. Filmrelease *De familie Claus* 3 begin december.

Als Jan Decleir spreekt, zwijgt het volk

In *Egmont* gaan Jan Decleir en Roy Aernouts op zoek naar de progressieve ziel van de staatsman die de Lage Landen één had kunnen houden.

Charlotte De Somviele

Dinsdag 27 september 2022 om 3.25 uur

Jan Decleir (links) en Roy Aernouts (rechts). Koen Broos

Egmont

Het Banket, I Solisti en Vlaams Radiokoor

Op tournee tot 11/12, voor speeldata zie www.isolisti.be

Het Banket en I Solisti dompelen ons onder in het turbulente jaar 1567. De beeldenstorm heeft net een golf van onrust door de Lage Landen gejaagd. Vanuit de gevangenis spreekt graaf van Egmont (Roy Aernouts) ons toe. Jarenlang was hij als toegewijd rooms-katholiek een medestander van keizer Karel V en zijn zoon Filips II, die vanuit Spanje over de Nederlanden heersten. Maar zijn onwankelbare geloof in de vrijheid van meningsuiting en verzet tegen de bloederige inquisitie kostten hem de kop. Letterlijk. Egmonts spektakelproces in Brussel lokte 25.000 kijklustigen. Het was het begin van de Tachtigjarige Oorlog, die eindigde met de scheiding van de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden.

Het Banket puurt uit die geschiedenisles een onderhoudende theaterlezing waarbij meesterverteller Jan Decleir vanachter zijn pupiter de zaal stil krijgt. De kraakheldere tekst van schrijvers Tristan Versteven en Brechtje Louwaard laat Egmont terugblikken op drie historisch cruciale ontmoetingen. Zo kruipt Decleir in de huid van landvoogdes Margaretha van Parma, vriend Willem van Oranje en de hertog van Alva, die met zijn Bloedraad de jacht op ketters opvoert en Egmonts doodvonnis tekent.

Telkens opnieuw toont Egmont zich als iemand die zweert bij de rede als het fundament van alle politiek en luistert naar de bekommernissen van de gewone burger. Op het mogelijke eigenbelang achter zijn verzet – Filips II wilde de macht van de edellieden drastisch inperken – gaat de tekst niet echt in. Ook in Aernouts vertolking krijgt de modelpoliticus iets naïefs. Hoe mooi zijn waarden ook klinken, ze vinden weinig grond naast de harde machtspolitiek van Alva en co. Het is bijna symptomatisch voor het huidige maatschappelijk debat: waarom slagen er zo weinig politici en opiniemakers in om een progressief wereldbeeld terug geloofwaardig te maken?

Hoezeer Egmont ook blijft geloven dat Filips II hem zal redden, uit de sfeervolle muziek van Beethoven en Alain Craens, live uitgevoerd door het Vlaams Radiokoor en een intiem ensemble van blazers en slagwerk, spreekt een gevoel van verslagenheid. Met Egmont sneuvelde niet alleen een visionair man maar ook een politiek project dat talige, religieuze en culturele breuklijnen kon overstijgen. Houdt Europa vandaag beter stand?

Iets meer dan twee jaar na de geplande datum, gaat in september onze nieuwe muziektheaterproductie Egmont in première; een samenwerking tussen Het Banket, I SOLISTI en Vlaams Radiokoor. Alain Craens bewerkte Beethovens muziek en schreef ook een eigen compositie. Tristan Versteven en Brechtje Louwaard (Het Banket) zorgden voor de tekst. We gingen met Alain en Tristan in gesprek om wat meer inzicht te geven in hoe een dergelijke productie tot stand komt.

TRISTAN VERSTEVEN & ALAIN CRAENS

Wat is muziektheater voor jullie?

Alain: Als ik aan producties zoals deze meewerk, vraag ik me altijd af of het doorsnee publiek weet wat muziektheater is, of althans wat wij ermee bedoelen. Is dat dan muziek met theater of theater met muziek? Of hoe werkt dat precies?

Tristan: Klopt, toen we bij Het Banket voor het eerst dergelijke producties maakten, hadden we niet het gevoel dat we iets nieuws op scène brachten. Muziek en tekst combineren werd al veel eerder gedaan. Toch hoorden we van mensen dat wat we brachten nieuw en verrassend was. Het verschil zit denk ik in het feit dat we muziek en woord niet als twee aparte dingen beschouwen, maar ze net zo goed mogelijk proberen te integreren. Het woord prikkelt de fantasie, waardoor de muziek ook een extra betekenis krijgt en op haar beurt de fantasie verder kan prikkelen.

Alain: Het is inderdaad niet zo dat het aan de ene kant de muziek is en aan de andere kant de vertelling; of dat de muziek alleen maar illustreert wat we al gehoord hebben in de tekst.

Tristan: Beide componenten zijn evenwaardig. In muziektheater vertelt de muziek mee een deel van het verhaal. Het belangrijkste aspect is net dat muziek, zang en tekst samen het verhaal vooruit helpen.

Waarom kozen jullie voor het verhaal van Egmont?

Tristan: Enerzijds omdat de productie normaal gezien in 2020, het Beethovenjaar in première had moeten gaan, maar dat is zeker niet de enige reden. Er zijn zoveel momenten in onze eigen geschiedenis waarover ik verbaasd ben dat we er zo weinig over weten. Als je mensen vraagt naar Egmont of Graaf van Horne, gaat er hier en daar wel een belletje rinkelen, maar er zijn er maar weinigen die écht weten waar deze mensen voor stonden. Het is zo'n spannend verhaal, maar we

weten het niet meer. Op zich is het niet alleen het historische dat heel belangrijk is, het gaat er ook om dat zij voor een groot deel bepaald hebben wat we nu zijn, dat er een België en Nederland is. De zaadjes voor wat later de Belgische revolutie werd, zaten er al van in het midden van de zestiende eeuw. Daar werd al besloten om niet meer als een verenigd Lage Landen verder te gaan, maar werden de Zuidelijke Nederlanden Spaans-katholiek en de Noordelijke Nederlanden protestants. Graaf van Horne, Willem van Oranje en Egmont hadden een bijzonder modern maatschappijbeeld, ze waren hun tijd ver vooruit met hun samenleving waarin protestanten en katholieken naast elkaar moesten kunnen leven, waar godsdienstvrijheid en vrijheid van meningsuiting gold. Zij waren al bezig met de scheiding van kerk en staat. Hun ideeën zijn ook vandaag nog brandend actueel, zij deden uitspraken die ook vandaag nog zouden kunnen vallen.

Hoe pakken jullie het aan om de theatertekst te schrijven?

Tristan: Brechtje en ik hebben deze tekst samen geschreven. We werken eigenlijk heel complementair. Uiteraard liggen er heel veel gesprekken aan de basis, ontfaren we de hele geschiedenis en hebben we ook de tekst van Goethe gelezen, op zoek naar elementen in het verhaal die ook mensen van vandaag nog prikkelen. Daarna is het zoeken naar een structuur en manier van vertellen. Eens de juiste taal gevonden is, denken we ook na over hoe alles op de scène tot zijn recht kan komen.

Daarbij hebben we ook al aandacht voor waar muziek komt. Vroeger gingen we daar vrij voorzichtig mee om, maar intussen is het niet meer de eerste muziektheaterproductie die we maken en kunnen we zeggen dat we al beter aanvoelen hoe we beide componenten in elkaar kunnen laten overvloeien en evenwaardig op scène kunnen brengen.

Inhoudelijk hebben we met dit verhaal eigenlijk een soort 'driestap'. Er is uiteraard het verhaal van Egmont zelf, dat zich afspeelt in de zestiende eeuw. In de negentiende eeuw maakten Beethoven en Goethe er een stuk over, vanuit hun eigen achtergrond. In die tijd werd Napoleon eerst op handen gedragen omdat hij de Verlichting verspreide in Europa, maar hij werd al snel meer en meer als tiran en dictator gezien, waardoor Beethoven zijn ideeën om Napoleon te verheerlijken verwerpt en vanuit dat gevoel het idee krijgt om muziek te schrijven op de tekst van Goethe. Brechtje en ik vertellen dit verhaal vandaag vanuit ons standpunt, met beide vorige stappen in het achterhoofd. Wat Beethoven wel deed, is enorm de

EGMONT

romantische tour opgaan en Egmonts liefdesverhaal uitspinnen. Wij wilden vooral focussen op het politieke, omdat daarin de koppeling naar vandaag zit. Vrijheid van meningsuiting, godsdienstvrijheid en hoe je vredevol kan samenleven met al die verschillende meningen naast elkaar; dat speelt vandaag ook heel erg. Het uitgangspunt van onze voorstelling is het politieke verhaal en de twijfels van Egmont. Ons verhaal speelt zich ook af in de cel van Egmont, vlak voor zijn terechtstelling, waarbij hij terugdenkt aan drie sleutelontmoetingen: met Margaretha van Parma, met Willem van Oranje en met Alva.

Hoe kies je de muziek en hoe ga je daar dan mee aan de slag?

Alain: Brechtje en Tristan hadden in hun tekst al plaatsen gemarkeerd waar muziek zou komen en ze hadden in vele gevallen ook al suggesties gedaan voor welke muziek uit het oeuvre van Beethoven in aanmerking kwam. Zij hadden heel veel muziek van Beethoven beluisterd en zich niet beperkt tot de muziek van Egmont, op zoek naar de juiste sferen voor deze vertelling. Hoewel ik de vrijheid had om nog andere suggesties te doen, heb ik die keuzes gerespecteerd; het zat ook naar mijn aanvoelen goed. Daarnaast was er nog de vraag naar een nieuwe compositie. Daar gaven Brechtje en Tristan mee waar die in de voorstelling zou passen en welke sfeer en gevoel ze zou moeten oproepen.

De basis om dan van te vertrekken is de gekozen bezetting. Het is geen symfonisch orkest, maar een kleiner ensemble van blazers en slagwerk, aangevuld met koor, wat voor mij een dankbare bezetting is. Ook in de symfonieën van Beethoven hebben de

Binnenkort is er een eerste repetitie waar wij de muziek voor het eerst live zullen horen. Dat is een wonderlijk moment.

blazers vaak de thema's. Het werken met een kleiner ensemble biedt echter meer flexibiliteit.

In de nieuwe compositie zou je denken dat het terug met de *Overture* begint, maar die gaat dan langzaam aan over in mijn eigen toonspraak. Voor het koor kreeg ik van Brechtje en Tristan een aparte tekst die vooral kernwoorden en korte zinnen bevatte. Dat was ideaal om in een meer hedendaagse muzikale taal te gebruiken en niet door de tekst opnieuw in een romantisch idioom te vervallen.

Tristan: Dat was ook een bewuste keuze. De verteller spreekt al in volzinnen, als het koor dat dan ook nog doet, dan is dat alleen maar meer van hetzelfde, we vonden het leuker en belangrijker om meer contrasten te creëren. Het was ook fijn voor ons om op die manier tekst voor het koor te kunnen aanleveren. In het oeuvre van Beethoven is het bijzonder moeilijk om koormuziek te vinden met tekst die aangeeft waar wij ons in het verhaal van Egmont situëren. Een alternatief was om nieuwe tekst op bestaande muziek te schrijven, maar ook dat is bijzonder moeilijk om alles te laten kloppen. Omdat Alain toch nieuwe muziek zou schrijven, was dit voor ons ideaal en een leuke samenwerking om

tekst en muziek als één geheel te kunnen verweven. Op die manier hebben we twee jaar geleden ook *Landru* kunnen maken met Frederik Neyrinck. Dat was voor ons absoluut een heel aangename manier van samenwerken.

Alain: Ik heb verder, ook in mijn eigen muzikale taal, vooral thematisch gewerkt. Beethoven werkte heel veel met motieven, iets wat ik behouden heb zodat het idee van schrijven aangehouden blijft. Het publiek zal in de hele voorstelling herkenningpunten kunnen vinden die terugkeren.

Tristan: Wat de arrangementen betreft, hadden we inderdaad al een suggestie gedaan van de werken die we zouden willen gebruiken. Maar wij zijn ook niet de grootste muzikanten, dus we weten ook niet altijd of onze vragen voor een componist haalbaar zijn.

Alain: Ik vond de muziekkeuze heel leuk en goed, maar sommige dingen zijn inderdaad niet altijd even eenvoudig. Zo zit er bijvoorbeeld ook een pianosonate in. Een piano heeft een pedaal om alles te laten klinken; bij het omzetten voor blazers moet je er natuurlijk rekening mee houden dat zij moeten ademen, het moet comfortabel blijven om te spelen. Maar ik denk wel dat ik daarin geslaagd ben. Ook vind ik het belangrijk bij een arrangement dat je bij het beluisteren niet meteen het gevoel krijgt dat het een bewerking is. Het moet klinken alsof het een origineel werk is, dat is toch steeds mijn uitgangspunt als ik arrangementen schrijf. Al is er natuurlijk ook een grens aan hoever je kan gaan in die bewerkingen. Ik heb wel zo goed mogelijk de toonspraak van Beethoven proberen te respecteren. Ik heb dezelfde akkoorden behouden en ben ook van de melodieën afgebleven, het moet nog steeds Beethoven blijven. Wel heb ik

TRISTAN VERSTEVEN & ALAIN CRAENS

ingrepen gedaan in de instrumentatie uiteraard en hier en daar ook in de vorm.

Tristan: We vonden het ook heel interessant om er zang bij te kunnen betrekken. Muzikanten kan je niet zomaar een andere rol geven dan spelen. Het koor kan ook een rol krijgen zoals de acteurs en kan op die manier de schakel worden tussen acteurs en muzikanten. Zij worden als het ware de verbinding tussen twee werelden.

Alain: Er zijn ook passages waarbij ik het koor als instrument inzet, waarbij ze geen woorden of zinnen zingen, maar wel klinkers; of passages waar met *Sprechstimmen* gewerkt wordt. Op die manier geven we ook een andere dimensie aan het koor.

Hoe passen jullie dan alles in elkaar?

Tristan: Dat is het spannende dat nu volgt. Wij hebben als tekstschrijvers met beperkte muzikale kennis onze input gegeven over wat we wilden. Alain is daarmee aan de slag gegaan, maar daarbij gaan we elk voor een groot deel onze eigen weg. Binnenkort is er een eerste repetitie waar wij de muziek voor het eerst live zullen horen en waar opnames gemaakt worden waarmee we dan aan de slag kunnen gaan om alle puzzelstukjes in elkaar te laten vallen. Dat is een wonderlijk moment.

Alain: Van sommige stukken heb ik ook nog verschillende versies in verschillende instrumentaties geschreven. Op die manier behouden we extra flexibiliteit en de mogelijkheid om te kiezen welke klankkleuren het beste passen bij dat deel in de voorstelling.

Tristan: Dat is ook het leuke aan muziektheater, alles staat in het teken van het vooruithelpen van de vertelling. Het gaat niet om de 'correctheid', wel om de sfeer die de muziek en tekst moeten kunnen overbrengen. Als dat lukt, is het sowieso goed.

S

Vanaf september kan je gaan kijken naar 'Egmont', een samenwerking tussen Het Banket, I SOLISTI en Vlaams Radiokoor. Alain Craens componeerde en bewerkte hiervoor muziek van Beethoven. In de vorige editie van *Reflections* kon je het gesprek lezen tussen hem en Tristan Versteven, die de tekst schreef samen met Brechtje Louwaard. Nu horen we een andere kant: de samenwerking tussen de schrijvers en acteurs. In aanloop naar de première van 'Egmont', ging jonge maker Michèle Delagrangé (I SOLISTI MakerSpace) in gesprek met schrijfster Brechtje Louwaard en acteur Jan Declair.

Jan en Brechtje, jullie werkten samen aan 'Egmont', maar zijn ook getrouwd. Hoe is het om samen te werken met iemand die je zo goed kent?

Jan: Het is leuk voor ons. Er zijn bepaalde onderwerpen die voor ons beiden interessant zijn. Er is ook een reden dat we getrouwd zijn. Misschien heeft dat er mee te maken. Dat we dezelfde dingen leuk vinden. Spannend is het huwelijk dan weer niet. (*Jan en Brechtje lachen beiden*) Enorme tegenstellingen, die spelen we dan om het spannend te maken.

Brechtje: Verder is het van een saaië harmonie. (*Lacht*) Nee nee, dat klopt wel. We hebben het er heel veel over, en grenzen van wanneer je werkt en niet werkt bestaan niet echt. Je kan ineens op een idee komen terwijl je iets anders aan het doen bent. Tijdens een wandeling of

BRECHTJE LOUWAARD & JAN DECLEIR

aan tafel bijvoorbeeld. Maar dat vinden we leuk. (*Jan beaamt*) Het is waarschijnlijk ook andersom: het is niet zo dat het werk de relatie binnenwandelt, maar meer dat die gedeelde interesses sowieso al deel zijn van de relatie.

Brechtje, jij hebt de tekst van 'Egmont' geschreven. In hoeverre hou je rekening met wie het gaat spelen tijdens het schrijven? Heb je Jan dan al in je hoofd?

Brechtje: Ik denk het wel. Onbewust. Voor alles wat ik geschreven heb, wist ik al wie het ging spelen. Dus jazer, dan hoor ik ook de stem van wie het gaat spelen in mijn hoofd. Ik schrijf het ook zoals ik het zelf leuk zou vinden om te zeggen. Deels hoor ik de mensen die het gaan spelen, maar deels ben ik het zelf ook en heb ik al wendingen in mijn hoofd van hoe ik het zou spelen. Maar als degene die het moet spelen daar vragen over stelt, wil ik daar niet te sturend in zijn. Ik wil geen deuren dichtdoen, die nieuwe vergezichten bieden die ik nog niet gezien heb.

Jan, als jij aan de slag gaat met de tekst, pas je die dan nog aan of is de tekst heilig?

Jan: Daar probeer ik wel van uit te gaan. Omdat we in een echt familietje zitten, kunnen we elkaar al eens iets toestaan en dingen wijzigen. Maar ik ga er als acteur niet van uit dat dat de opdracht is. Ik ga de teksten zo lang mogelijk onderzoeken, om te achterhalen waarom er staat wat er staat. En niet meteen zeggen: 'Dat krijg ik niet gebekt.'

Brechtje: Als zwaktebod bedoel je? Dat snap ik. Dat is jouw perspectief als acteur. Dat vind ik ook goed. Maar ik vind het andersom van mij uit fijn als de acteurs vragen stellen en suggesties doen. Ik heb niet zo'n heel groot zelfvertrouwen en dan vind ik het fijn als er betere suggesties komen. Vaak heb ik voor mezelf een goede reden om het zo te zeggen. Als er een vraag of suggestie komt van een acteur, is de eerste stap voor mij altijd om uit te leggen waarom ik het zo wou. Maar de uitkomst kan alsnog zijn dat we het anders doen.

Maar dan is het waardevol dat je nadenkt over waarom je een keuze hebt gemaakt en is de keuze nog sterker, lijkt me?

Brechtje: Zeker, en vaak helpt het dan iedereen die eraan meewerkt. Zelfs al blijft er staan wat er stond, dan weten we beter waarom. Ook als je het zelf bedacht hebt, denk je dan: 'Ah ja, daarom.' Dat leidt er soms toe dat je verderop nog iets verandert, omdat je denkt 'ja, dat is eigenlijk een goed punt' en dat nog wat extra in de verf wil zetten. Zo kan het soms zijn dat een zin die er aanvankelijk uitgehaald zou worden, integendeel nog eens herhaald wordt. Iets wijzigen alleen omdat je het niet gezegd krijgt, gebeurt bij ons niet echt, denk ik.

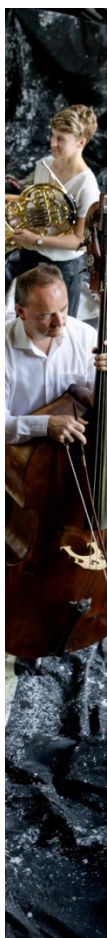
Jan: Ja, dat is ook een sport, nog los van inhoud. Ik heb mij laten vertellen dat er veel componisten waren die dingen schreven voor zangeressen met het idee 'dit zal ze niet lukken.' En de zangeressen dachten dan: 'Nu zal ik ze eens een poepje laten ruiken.' Dat heeft dan muziek geprovoceerd waar heel de wereld van is gaan houden.

Dat lijkt wel een pleidooi om niet de gemakkelijkste weg te kiezen als je samenwerkt met iemand? Maar echt alles aan te gaan.

Brechtje: Ja, dat klopt. Dat zit ook in het onderwerp van dit stuk. Het is een heel moeilijk onderwerp, wat het voor ons aantrekkelijk maakt. Er is een plezier aan iets aangaan wat moeilijk is. Dat bindt ons wel. Die aanloop naar de Tachtigjarige Oorlog is zeer complex. We hadden het er gisteren in de repetitie nog over: wanneer begint iets? Wanneer is de oorlog in Oekraïne begonnen bijvoorbeeld? Ik denk dat er geen antwoord is op die vraag. Wanneer is het moment? Ik stel me altijd zo'n Matterhorn voor, zo'n scherpe berg met een muntje op. Wat is het moment dat het muntje de ene of de andere kant op is gevallen? We willen graag een moment hebben waarvan we kunnen zeggen dat het toen was, zoals '40-'45. Maar dat is onzin natuurlijk. Er is altijd nog een eerder begin en het houdt nooit op, niet echt.

We verdiepen ons dus graag in de momenten waarop die Tachtigjarige Oorlog begonnen zou kunnen zijn en dan merk je dat er veel momenten zijn waarop het anders had kunnen lopen. Het stuk zit op het scherp van de snee van een paar fatale beslissingen op het einde: de onthoofding van Egmont en Hoorne bijvoorbeeld. Dat heeft het muntje de verkeerde kant op doen vallen. Dan komen de mensen op straat, omdat het water al aan de lippen stond, zoals bij George Floyd het geval was. Dat was natuurlijk dé druppel, maar het gaat niet om maar een enkel incident.

EGMONT

JAN DECLEIR & BRECHTJE LOUWAARD

Wat kunnen jullie nog kwijt in een figuur als Egmont?

Jan: Je kan er ongelooflijk veel in kwijt, zoals in de meeste personages. Egmont is niet één ding. Hij was een held voor zijn tijd, maar die ridders en edellieden waren soms ook als kleine kinderen die zeer dure feestjes gaven terwijl de schatkist leeg was. Ze hadden macht, dus ze hadden ook twijfels. Ik denk wel dat hij van de mensen hield. Het is een man met veel twijfels, amoureuze toestanden en een schatkist. Er zijn veel aspecten in zijn leven waar je iets van jezelf in kwijt kan, of van onze tijd. Bravoure, eenzaamheid, dienstbaarheid uit overtuiging, maar ook uit ijdelheid; dat zit er allemaal in.

Is er dan ook een zeker auteurschap bij jou, Jan?

Jan: Ja, ik ben van de oude school, van Teirlinck. Een acteur is een kunstenaar. Hij is geen uitvoerend persoon. Ik volg die school. De schrijftuur van Brechtje geeft een richting aan, maar je moet als acteur kiezen wat je wanneer toont, en hoe. Het kan ook allemaal tegelijk. Je kan kiezen welke snaar je op welk moment gaat raken.

Wat kan jij in Egmont kwijt, Brechtje?

Brechtje: Het is een groot voordeel dat Egmont al een lange tijd geleden overleden is, wat veel vrijheid geeft om hem veel in de mond te leggen. Want we weten niet exact hoe hij was. We kunnen hiermee ook de veelkantigheid van de mens tonen. We zijn geen Teletubbies. We zijn niet alleen blauw of groen. Mensen hebben heel tegenstrijdige eigenschappen. Dat had Egmont ook, wat hem een heel interessant personage maakt voor mij. Ik kan het daarnaast ook over het tijdsgewricht hebben via dit personage, bijvoorbeeld omdat hij van boegbeeld tot slachtoffer van dezelfde organisatie is gemaakt. Dan gaat het ook over trouw. Wat is dan de grote trouw van zijn grote bazen aan hem?

Al vertellend worden jullie verschillende personages tijdens 'Egmont'. Jan, hoeveel van jezelf is er nog als je een personage speelt of is het een volledige transformatie?

Jan: Voor mij is het een volledige transformatie. Er is een periode geweest dat ik alles in een zwart pak speelde, maar in mijn verbeelding liep ik rond in harnassen, door modder en bloed, en lag ik in een koningsbed. Zo is het altijd, als een klein jongetje dat

aan het dagdromen is. Maar natuurlijk ben ik het altijd die het doet. Ik sta daar altijd met mijn eigen lichaam. Het plezier is toch dat je vorm geeft aan iets anders dan je zelf bent.

Brechtje: Er is soms wel het moment dat het heel dicht komt. Want je bent het niet, maar je speelt het wel.

Als je aan een tekst voor muziektheater begint, is dat dan anders dan bij een gewoon toneelstuk?

Jan: Ja, in de school van Teirlinck heb je als acteur alle touwtjes in handen. Je bent volledig vrij. Bij muziektheater is dat niet altijd zo. Bepaalde dingen liggen echt vast. Maar ook muzikanten zijn niet enkel uitvoerders, vermoed ik. Als er een muzikant vervangen wordt, klinkt het toch anders. Er gebeurt iets op het moment, iets dat uniek is. Maar het is een heel andere manier van werken. Er is veel vastgelegd over hoe je het moet spelen. Er is een bepaald moment waarop je samen moet beginnen en eindigen. Dat staat allemaal niet vast bij theater. Daardoor moet je zelf ook anders werken, want de muzikanten zijn de grootste groep en je moet mee.

Brechtje: Ja, wij passen ons aan. Maar ik denk dat zij zouden zeggen dat ze zich heel erg aanpassen aan ons. Zeker bij I SOUSTI is er een actie-reactie. Dat merkte ik bij 'Landru'. Dat ze ook jouw ritme overnemen als je speelt.

Jan: Je kan er ook veel van leren. Een beetje orde in het leven, kan voor enorme schoonheid zorgen. Ik ben soms tot tranen

toe ontroerd. Als ze voor het eerst samenkomen en iets spelen van het blad, gebeurt er iets heel bijzonders. Ik denk dan soms: een beetje meer orde, discipline en ernst zoals bij muzikanten mag wel.

Ten slotte: Wat zouden jullie als tip meegeven aan jonge makers?

Jan: Wat zei Oscar Wilde weer? 'Youth is wasted on the young.' Daar zit iets in. Maar tegelijkertijd ben ik er diep van overtuigd dat de jeugd niet te veel gepamperd moet worden. Het is nu eenmaal de conditie van de jeugd om jeugdig te zijn, overmoedig, alles beter te weten... Het gaat niet anders. Dat moet je dan ook maar doen.

Brechtje: Wat ik altijd zou zeggen tegen jonge mensen is: 'doen doen doen.' Doen als tegengestelde aan je vastzetten met al te veel meningen. Ik denk dat meningen een rem zijn voor veel. Ga alles doen en zien. Vooral niet denken dat er genres zijn die 'je ding' niet zijn, noch in de literatuur, noch in de muziek. 'Mijn ding' moet helemaal geschraapt worden uit het woordenboek. 'Je ding' zal je pas kunnen zeggen als je heel oud wordt en op je doodsbet ligt. Anders gooi je deuren voor jezelf dicht en dat is zo jammer.

EGMONT

Günther Lesage

Gisteren om 11:42 · 🌐

Het Banket maakte 'Egmont', een prachtig verhaal met een weergaloze Jan Decleir en **Roy Aernouts**, ondersteund door de even geweldige muziek van **I SOLISTI** in een superbe tekst van **Brechtje Louwaard** en **Tristan Versteven** en alsof het nog niet genoeg was met het meesterlijke doek van **Tom Liekens**
Ga dit zien! speellijst: www.hetbanket.be

Paul Goris

25 september om 17:53 · 🌐

ONTHOOFD
IN DE ROMA

Net terug van een pakkende 'Egmont' in de Roma. Een sterk scenario van o.m. [Brechtje Louwaard](#), een glanzend affe muzikale omlijsting door I Solisti en het Vlaams Radiokoor, spelend en zingend voor een groots allegorisch achterdoek van Tom Liekens. En vooraan op de scène Roy Aernouts als Egmont en meesterverteller/acteur Jan Decleir als commentator, Willem van Oranje, Margaretha van Parma en de hertog van Alva. Meesterlijk hoe de meedogenloosheid van Filips II ten aanzien van de Geuzen hier vertaald wordt naar een bangelijk hedendaags verhaal. 'De geschiedenis stopt nooit' klinken de laatste woorden na...